

som tradisjonsformidler. Magistergradsoppgave i musikk. Oslo, 1985. p 8.

17. Nielsen, S. Stability in Musical Improvisation. A repertoire of Icelandic epic songs. Acta Ethnomusicologica Danica. Nr 3. Copenhagen, 1982.

18. Wiora, W. Systematik der musikalischen Erscheinungen des Umsingens. In: Jahrbuch für Volksliedsforschung 7. 1941, S 128-195.

19. Vt viide 16, pp 201-202.

20. Vt viide 17, p 121.

21. Ling, J., Ramsten, M. Tradition och förnyelse i svensk spelmannsmusik. Leksandsspelet förr och nu. In: Ronström, O. (ed). Musik och kultur. Lund, 1990, pp 211-246.

22. Vt viide 1, p 279.

23. Long, E. The maid and the hangman. Myth and tradition in a popular ballad. University of California publications. Folklore studies 21. Berkely, California, 1973.

24. Vt viide 6, p 72.

25. Vt viide 14, Ives, pp 72-73.

26. Braun, H. Einführung in die musikalische Volkskunde. Darmstadt, 1985, S 38.

27. Wolf, J. Q. Folksingers and the re-creation of folksong. In: Western folklore. 1967, nr 26:2, pp 101-111.

28. Kvifte, T. Om varianter og variationer. In: Bolstad, I. et al (ed). Norske tonar. Heidersskrift til Sigbjørn Bernhoft Osa på 75-årsdagen. Oslo, 1985, pp 46-47; Kvifte, T. Hva forteller notene? Om noteoppskrifter av folkemusik. In: Arne Bjørndals hundreårs-minne. Bergen, 1985, pp 92-102.

29. Vt viide 6, p 73.

30. Glassie, H. "Take that night train to Selma". An excursion to the outskirts of scholarship. In: Glassie, H. et al: Folksongs and their makers. Bowling, Green, 1980, pp 1-68, lähemalt p 31.

31. Saha, H. Teppo Repo. Repertoari ja asema suomalaisessa musiikkikulttuurissa. Tampereen yliopiston kansanperiteen laitos. Moniste/Report 3. Tammerfors, 1982.

TRADITSIOON KUI ARENGU FAKTOR JA TINGIMUS

Aleksander Titovets. Valgevene, Minsk

Kultuuri ja selle arengu probleemid on tähelepanu all alati, kui ühiskond satub kriisisituatsiooni. Just kultuurialaste väärtushinnangute otsingud ajaloo arengu põrdeleistel momentidel osutavad kultuurile kui maailma kujunemise

algele ning seavad avalikult või varjatult kahtluse alla kultuuri arengu suunitluse. Sealjuures käsitatakse kultuuri enamasti kui kõikehõlmavat substantsi, mõnikord ka inimese vaimse elu sfäärina. Tundub, et kultuuri mõiste sellised käsitlused on tänapäeval võrdväärised, ent ei hõlma nimetatud termini mitmekülgset.

Tundub, et kõik globaalsed või lokaalsed probleemid (majanduslikud või sotsiaalpoliitilised ja ökoloogilised) lähtuvad oma olemuses aksioloogilistest küsimustest. See kõik viib paratamatult raske ja vastuolulise küsimuseni: mis on inimkonna arengu eesmärk? Kultuuri arengu, selle poliitika problemaatikas ei ole sealjuures, olenemata ühiskonnakorralduse iseloomust, erilisi lahkevusi, juhul kui juhtivaks algeks saavad teaduslik-tehnilise progressi saavutused või/ ja areng kulgeb TTP suunas.

Tänapäevased integreerimisprotsessid viivad elulaadi ja kultuurivormide vääramatult kasvavale unifitseerumisele. Indiviidi, etnose, rahva omanäolisuse kadumise vastu on võimalik astuda, pöördudes kultuuriväärtuste, rahvuslike traditsioonide ja nende taaselustamise poole. See on seda enam oluline, et kultuuril pole piire ja ta ei tunnusta neid, sest tema seadused pole määratletud ideologiseeritud mõtlemisviisiga. Kultuuriprotsessid ei sõltu sotsiaalsest ega poliitilisest ühiskonnakorraldusest: need ühendavad ja seovad, kuid ei lahuta.

Kultuuriprobleemide lahendamine eeldab mingi arengukontseptsiooni olemasolu, mis on seda olulisem, et TTPle orienteerumine viib ja on juba viinud teiste riikide ajalooliste vigade kordamisele.

Tänapäeva ühiskondlikule mõtlemisele on iseloomulik jõu ammutamine rahva elukogemusest ja etnilistest traditsioonidest. Selles suundumuses nähtub ühiskonna humaniseeriv alge, see on üks võimalikke ühiskonna arengu stabiliseerimisteid. Sellega kaasnevad moraalse ja eetilise alge otsingud on võimalised ühiskonda konsolideerima ja viima välja kaosest, aga ka kõikide tegetsemisfääride politiseerimisest. Otsitakse eelkõige vaimsest, eetilise kriisist väljumise teid. Vanade eluhoiakute juurde pöördumine ei jää ainult taotluseks, vaid saab teatud määral ka teoks. Taassünni toimimisel tuleb arvestada:

- 1) sootsiumi tänapäevast seisundit ja kultuuri arengu iseloomu;
- 2) sootsiumi ja tema kultuuri kohta maailmakultuuris;
- 3) suhteid ja seoseid rahvusliku ja maailmakultuuri kontekstis.

Kaasaja protsessid on omavahel seotud nii maa, regiooni kui ka kogu planeedi ulatuses. Rahumeelse koosseksisteerimise tingimuseks on püsivuse ja stabiilsuse taotlus nii üksikus regioonis kui kogu maal. Seda terviklikkuset taotlust saab ainult tunnustada, ent, nagu praktika näitab, stabiilsuse või kasvõi põhimõttelise tasakaalu hoidmine on illusoorne ja isegi problemaatiline. Tundub, et kultuuriväärtuste prioriteet garanteerib kogu maailmas arengu stabiilsuse ja

tasakaalu - seda rõhutatakse ikka rohkem. Kultuuri prioriteedist pole siiski juttugi, mistõttu ühtlasi teravamalt kui kunagi varem tõuseb kultuuri säilitamise probleem. Väljaspool kultuuri või ilma kultuurita pole inimese, etnose, ühiskonna eksistents võimalik. Ent milline kultuur rahuldab indiviidi ja millised on ta nõuded? Kas ühe kultuuri tunnustamine ei too kaasa teise eitamist?

Tarvis on ühendada maailmariikide, aga ka väikeste riikide rahvusliku ilme, etnilise omapära ja kultuurilise enesemääramise alased jõupingutused. Nimelt nii on võimalik päästa industrialiseeritud maailma ummikust. Ilmselt võib jagada professor Bogdan Sudoholski Belgradis Euroopa Kultuuriühenduse kokkutulekul 1987. aastal väljendatud seisukohta, et inimkonna progressi liikumapanevaks jõuks pole unifikatsioon, vaid rahvuskultuuride erinevus. Seda sellepärast, et unifikatsioon ja erinevus pole mitte kaks arengumudelit, vaid ühe ja sama protsessi kaks külge. Mulle tundub, et pideva arengu perspektiiv seisneb nende mõistlikus kõrvuti eksisteerimises.

Kaasajal oleme kõik uue ettearvatavate tagajärgedega sotsiaalkultuurilise situatsiooni tunnistajateks. 1. jaanuaril 1993 kavatsevad 12 Euroopa Majandusühenduse riiki avada oma piirid. Mõnedel andmetel emigreerus 1990. aastal Nõukogude Liidust 600 000 inimest. Need ja mitmed muud nähud viivad pingete süvenemisele, kultuuri nivelleerumisele, dehumaniseerimisele.

Rõhutades, et kultuuri prioriteedis peitub võimalik väljapääs industriaalühiskonna ummikust, ei taheta ütelda, et see väide on kategooriline ega taotle tagi selle tingimusteta tunnustamist. Ühiskonna pöördumine kultuuri ja traditsioonide juurde mõjub märgatavalt selle ühiskonna vaimsele tervisele, nagu ka niisuguste väärtusorientiiride poole pöördumise fakt ise.

Industriaalühiskonna tingimustes tuleb kultuuritraditsioonide säilitamises näha omapärast etnosotsiaalset immuniteeti, mis on suunatud selle sootsiumi spetsiifika ja omapära väärtustamisele. Just sellise immuniteedi kadu on suuresti soodustanud massikultuuri vohamist ja kunsti muutumist kaubaks.

Rõhutades iga kultuuri, iga etnose traditsioonide väärtust maailmamastabis, tuleb märkida, et areng ei toimu, kui kantakse hoolt vaid oma kultuuri ja traditsioonide eest, lugu pidamata või isegi eitades teiste rahvaste kultuuri. Samuti tuleb silmas pidada, et nii traditsiooni taassünd kui ka eksisteerimine sõltub uuenemise, tasakaalu ja enesesäilitamise võimest.

Tänu kultuuripärandi ja rahvuslike traditsioonide poole pöördumisele tagatakse põlvkondade vahelised seosed ja järjepidevus, ja mis kõige olulisem, säilib suuline mälu, põlvkondade ajalooline mälu. Selline järjepidevus ei tähenda hääbunud kultuurivormide taastamist. Kultuuri ja traditsioone on võimalik hinnata nende väärtusomaduste järgi, millest üks olulisemaid on muutumine, so kultuuri või traditsiooni omadus püsivalt areneda. See liikumine on eeskätt väärtuse, ideaali täiustumine.

Kaasaegne suund mineviku rahvuslikele traditsioonidele ja kultuuri väärtustamisele tuleneb ühiskonna taotlusest säilitada individuaalsus ja kordumatu omapära kui ajaloolise arengu stiimul ja perspektiiv. Nii kultuuril kui traditsioonil on teatav piir, millest üle astumisel algab paratamatult senise vältimatu taandumine, mille tulemuseks on rahva või indiviidi moraalse ja vaimse elu vaesestumine.

Kultuuritraditsioonid on üldinimlik väärtus. Põlvkonnalt põlvkonnale kogemuse, võtete, kultuuriliste, eetiliste jms väärtuste edasiandmise spetsiifilise mehhanismina on traditsioonid väga olulised isiksuse kujunemises. Seetõttu võib traditsioonide säilimise astet pidada rahvuskultuuri taseme näitajaks. Hool kultuuri eest on hool üksikisiku ja rahva oleviku ja tuleviku eest. Kultuuri areng on eesseisvate probleemide eduka lahendamise tingimus, ethnose individuaalse kordumatu, seega püsiva eneseteostusliku võimalikkuse tagatis.

Tõlkis Mall Hiimäe

REFRÄÄNI FUNKTSIONAALSED JA STRUKTUURSED ISEÄRASUSED IDASLAAVLASTE PULMALAULUDE KOMPOSITSIOONIS

Tatjana Tjapkova. Valgevene, Minsk

Kunstiteose kompositsioon tuleneb tema sisu vajadustest. Nii nagu sisemine ülesehitus ja kunstilise sisu alus, täidab ka kompositsioon keele ja temaatika, aga ka poeetiliste väljendusvahendite osas sünteesivat rolli. Kompositsioonil on teose kujundamisel juhtiv osa, samuti kergendab ta teose vastuvõttu ja (mis folkloori puhul eriti oluline) selle taasloomist.

Rahvalaulu kompositsioon on juba pikemat aega folkloristide tähelepanu köitnud.¹ Rahvalaulu poeetika ja stiili uurimisel on teadlased sageli pöördunud korduse kui tähtsaima ülesehitusvõtte poole. V. Jerjomina käsitleb kordust kui põhilist "rahvalaulu seesmiselt organiseerivat nähtust". Ta märgib, et see on samaväärselt tähtis nii laulude poeetilisele kui ka muusikalisele küljele.² Rahvalaulule on iseloomulikud mitmesugused korduste liigid. Käesolevas artiklis käsitletakse üksnes laulutekstis esinevaid kordusi, puudutamata jäetakse kordused viisides.